

Przewodniczący: prof. dr hab. Krzysztof Spalik

Instytut Biologii Ewolucyjnej
Wydział Biologii Uniwersytetu Warszawskiego
Centrum Nauk Biologiczno-Chemicznych
ul. Żwirki i Wigury 101, 02-089 Warszawa
e-mail: kspalik@uw.edu.pl

Warszawa, dn. 26 września 2022 r.

Sz. P. Anna Moskwa
Minister Klimatu i Środowiska
ul. Wawelska 52/54
00-927 Warszawa

Szanowna Pani Minister,

przekazuję **stanowisko Komitetu Biologii Środowiskowej i Ewolucyjnej PAN w sprawie ochrony Obiektu Światowego Dziedzictwa UNESCO „Białowieża Forest”**, uchwalone na posiedzeniu plenarnym w dniu 19 września 2022 r. W stanowisku tym:

- 1) zwracamy się do Pani Minister o wstrzymanie zatwierdzenia planów urządzenia lasu oraz planu ochrony Obszaru Natura 2000, przygotowywanych przez Regionalną Dyрекcję Lasów Państwowych i Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska w Białymstoku, do czasu zatwierdzenia planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest”;
- 2) negatywnie opiniujemy propozycję zmian strefowania Obiektu Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” przygotowaną przez Biuro Urządzania Lasów i Geodezji Leśnej w Białymstoku na zlecenie Regionalnej Dyрекcji Lasów Państwowych w Białymstoku, przewidującą znaczne zwiększenie powierzchni strefy dopuszczającej pozyskanie drewna.

Od 2014 roku cała Puszcza Białowieska została wpisana na listę Światowego Dziedzictwa UNESCO jako transgraniczny, polsko-białoruski Obiekt „Białowieża Forest”. Wpis na tę prestiżową listę świadczy o unikatowej wartości przyrodniczej Puszczy Białowieskiej, która „przekracza granice narodowe i ma uniwersalne znaczenie dla obecnego i przyszłych pokoleń całej ludzkości”. Wniosek o wpis na Listę, złożony do UNESCO w 2012 roku przez Rząd Rzeczypospolitej Polskiej, był jednocześnie zobowiązaniem się Polski do zachowania tej wartości. Wyjątkowa Uniwersalna Wartość tego Obiektu stanowi, że „[...] *Obszar ten ma wyjątkowe znaczenie dla ochrony przyrody z uwagi na powierzchnię starodrzewi obejmujących duże nietknięte obszary, na których zachodzą procesy naturalne. Ich rezultatem jest bogactwo martwych drzew – zarówno stojących jak i leżących, przekładające się na dużą różnorodność gatunków grzybów i bezkręgowców saproksylicznych. Obiekt zapewnia ochronę różnorodnej i bogatej fauny [...]*” (<https://whc.unesco.org/en/list/33/>).

Rozszerzenie granic istniejącego od 1979 roku Obiektu, który obejmował po polskiej stronie granicy wyłącznie obszar Białowieskiego Parku Narodowego, odbyło się z inicjatywy Lasów

Państwowych, które przygotowały również opis ramowych zasad zarządzania Obiektem i jego strefowania na zarządzanym przez nie terenie Puszczy Białowieskiej. Obecnie Lasy Państwowe zmierzają do ograniczenia powierzchni strefy Obiektu objętej zakazem pozyskania drewna na korzyść rozszerzenia powierzchni strefy dopuszczającej jego pozyskanie (Posiedzenie Podlaskiego Zespołu Parlamentarnego w dniu 15.09.2021; Jędrzejewska i Ksepko 2022; Narada Techniczno-Gospodarcza Nadleśnictw Białowieża, Browsk, Hajnówka w dniu 13.04.2022).

W związku z powyższym Komitet Biologii Środowiskowej i Ewolucyjnej PAN wyraża następujące stanowisko.

Po pierwsze, zdecydowanie sprzeciwiamy się próbie wpływania na kształt przygotowywanego planu zarządzania Obiektem poprzez wcześniejsze przygotowywanie kolejnych planów zarządzania substancją przyrodniczą Puszczy Białowieskiej – planów urządzenia lasu oraz planu ochrony Obszaru Natura 2000 – przez Regionalną Dyрекcję Lasów Państwowych i Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska w Białymstoku. Taka kolejność prac jest sprzeczna z Decyzją 44 COM 7B.100 (Chiny, 2021) Komitetu Światowego Dziedzictwa UNESCO, opartą na zaleceniu misji IUCN/UNESCO z 2018 roku: *„Plan Zarządzania powinien stanowić przewodnik dla sporządzania innych dokumentów dotyczących zarządzania, w tym nowych planów urządzenia lasu na lata 2022-2031, tak aby zapewnić, że są one zgodne z ochroną Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości obiektu”*. Zwracamy się do Ministra Klimatu i Środowiska o wstrzymanie zatwierdzenia tych planów do czasu zatwierdzenia planu zarządzania Obiektem i dostosowania zawartości planów urządzenia lasu oraz ochrony Obszaru Natura 2000 do zapisów planu zarządzania Obiektem – a nie na odwrót.

Po drugie, zdecydowanie negatywnie opiniujemy propozycję zmian strefowania Obiektu Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” przygotowaną przez Biuro Urządzenia Lasów i Geodezji Leśnej w Białymstoku na zlecenie Regionalnej Dyрекcji Lasów Państwowych w Białymstoku, przewidującą drastyczne zwiększenie, o ponad 50%, powierzchni strefy dopuszczającej pozyskanie drewna (BULiGL, 2020). Zmiana ta może skutkować włączeniem do strefy pozyskania drewna obszarów, które według aktu renomacyjnego zawierają cenne przyrodniczo fragmenty Puszczy wymagające ochrony biernej. Niesie to również ryzyko stworzenia rozległych obszarów o zwiększonej ingerencji człowieka, co może utrudniać dyspersję organizmów występujących w strefach o wyższym reżimie ochronnym. Ewentualne korekty strefowania Obiektu należy wprowadzać w oparciu o szczegółowe analizy siedliskowe przeprowadzone w połączeniu z wizją lokalną w poszczególnych wydzieleniach leśnych. Zmiany w powierzchni poszczególnych stref nie powinny odbywać się kosztem stref o wyższym reżimie ochronnym (Decyzja 44 COM 7B.100 [Chiny, 2021] Komitetu Światowego Dziedzictwa UNESCO). Zaspokojenie lokalnego zapotrzebowania na drewno opałowe jako jeden z argumentów za wprowadzeniem zmian strefowania Obiektu Światowego Dziedzictwa stoi w jawnej sprzeczności z celami ochrony Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Obiektu. Choć zabezpieczenie zaopatrzenia lokalnych mieszkańców w drewno opałowe jest w obecnej sytuacji niewątpliwie bardzo ważne, skala tego zapotrzebowania jest niewielka: niespełna 30% domów (319 na 1109 ankietowanych) deklaruje użytkowanie drewna kawałkowanego jako źródło ciepła w gminie Białowieża (Dane Głównego Urzędu Nadzoru Budowlanego). Problem ten przy współpracy ze strony Lasów Państwowych może być rozwiązany bez wprowadzania korekt w sposobie zarządzania Obiektem.

Nie można się także zgodzić z argumentem, że zmiany strefowania są konieczne, aby zapewnić Technikum Leśnemu w Białowieży możliwość prowadzenia praktyk leśnych. Takie działanie stoi w sprzeczności z celami ochrony Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Obiektu. Program kształcenia w tej placówce – jednej z kilkunastu ponadpodstawowych szkół leśnych w Polsce – z uwagi na swoje wyjątkowe położenie na terenie Obiektu Światowego Dziedzictwa przyrodniczego powinien być nakierowany na ekologiczną rolę lasów. Ma to szczególne znaczenie wobec coraz szybciej postępujących zmian klimatycznych i degradacji środowiska naturalnego. Technikum Leśne w Białowieży powinno stać się wzorcową szkołą, gdzie te procesy są najlepiej rozumiane i uświadamiane przyszłym adeptom leśnictwa odpowiedzialnym za zarządzanie lasami w Polsce.

Prof. dr hab. Krzysztof Spalik

Przewodniczący Komitetu Biologii Środowiskowej
i Ewolucyjnej Polskiej Akademii Nauk

Cytowane źródła:

Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej. 2020. Aktualizacja koncepcji podziału powierzchniowego Obiektu Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska z uwzględnieniem potencjału przyrodniczego i możliwości realizacji wytycznych UNESCO. Maszynopis, 26 pp.

Jędrzejewska B., Ksepko M. 2022. Zespół Ekspertów ds. Puszczy Białowieskiej. Od konfliktu do współpracy. Głos Białowieży 5/2022, p. 9-11

Do wiadomości:

1. Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Białymstoku, ul. Lipowa 51, 15-424 Białystok;
2. Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Białymstoku, ul. Dojlidy Fabryczne 23, 15-554 Białystok;